

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gruodžio 14 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Donato Šerno ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal **atsakovų A. L. ir N. Ž.** kasacinius skundus dėl Šiaulių apygardos teismo 2022 m. sausio 26 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Komforto pasaulis“ ieškinį atsakovams A. L. ir N. Ž. dėl nuostolių atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių darbuotojų materialinę atsakomybę, ieškinio senatį, žalos dydžio nustatymą, įrodinėjimo procesą, atleidimą nuo žyminio mokesčio, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti solidariai iš atsakovų 144 451,89 Eur žalos atlyginimą, 5 proc. procesines palūkanas, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; teismui nustačius nusikalstamos veikos požymius, pranešti prokurorui.
3. Ieškovė nurodė, kad Šiaulių apygardos teismo 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartimi jai iškelta bankroto byla; bankroto administratorė nustatė, jog buvo nuslėptos įmonės lėšos, neįtrauktos į buhalterinę apskaitą; 2013 m. sausio 24 d. – kovo 18 d., kada administratoriui buvo perduotas įmonės turtas ir dokumentai, atsakovai vykdė neteisėtus veiksmus: bankrutuojančios įmonės vardu pirkė baldus, juos pardavinėjo, klastojė įmonės dokumentus, disponavo bankrutuojančios įmonės pinigais, neįtraukė į apskaitą prekių įsigijimo, neperdavė iš prekių pardavimo gautų lėšų, ieškovė dėl to patyrė žalos – buvo prarastos pajamos, kurios galėjo būti skirtos atsiskaityti su kreditoriais. Ieškovės prašomos atlyginti žalos sumą sudaro atsakovų gauti pinigai už 2013–2014 m. nupirktus iš užsienio ir Lietuvoje parduotus baldus ir likusi nepervesta suma už atsakovo parduotus prekybos salėje buvusius baldus.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Šiaulių apylinkės teismas 2021 m. spalio 25 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovei 30 279 Eur žalos atlyginimo ir procesines palūkanas iš atsakovo A. L.; 17 273 Eur žalos atlyginimo ir procesines palūkanas – solidariai iš atsakovų A. L. ir N. Ž.
5. Byloje nustatytos šios faktinės aplinkybės:
 - 5.1. Šiaulių apygardos teismo 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartimi ieškovei iškelta bankroto byla;
 - 5.2. po bankroto bylos iškėlimo ieškovė toliau vykdė veiklą – mažmeninę prekybą baldais; 2013 m. balandžio 24 d. kreditorių susirinkime nutarta parduoti visą ieškovės turtą paskelbiant viešai, administratorės nurodytomis kainomis;
 - 5.3. 2013 m. kovo 26 d. bankroto administratorė į darbą priėmė 5 darbuotojus – vadybininką A. L. (atsakovą), kuris iki bankroto bylos iškėlimo dirbo ieškovės direktoriumi, buhalterę N. Ž. (atsakovę), kuri taip pat dirbo šios įmonės buhalterė iki bankroto bylos iškėlimo, ir pardavėjus;
 - 5.4. 2013 m. kovo 26 d. su atsakovu sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis; administratorės įgalioto asmens įsakymu atsakovas taip pat buvo paskirtas eiti kasininko pareigas, suteikiant jam teisę pasirašyti kasos pajamų orderius ir kasos išlaidų orderius, pasirašyti kasos knygoje ir disponuoti lėšomis įmonės kasoje;
 - 5.5. 2013 m. kovo 26 d. turto perdavimo–priėmimo aktu ieškovės bankroto administratorės atstovas perdavė atsakovui 504 209,48 Lt (146 029,16 Eur) vertės baldus;
 - 5.6. 2014 m. gruodžio 10 d. kreditorių susirinkime priimtas nutarimas dėl ieškovės prekių likučių (baldų) pardavimo už 100 000 Lt (28 962 Eur), tačiau jis nebuvo įvykdytas, dėl to 2015 m. gegužės 29 d. kreditorių susirinkime nutarta šaukti kreditorių susirinkimą dėl turto pardavimo;
 - 5.7. atsakovas perdavė jam perduotus baldus, tačiau nurodė, jog neturi ir negali teismui pateikti jokių baldų (jų likučio) pardavimą patvirtinančių dokumentų;
 - 5.8. už parduotus baldus į ieškovės sąskaitą buvo pervesta tik dalis atsakovui perduotų baldų kainos – 23 553,66 Eur;
 - 5.9. remiantis Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Šiaulių apygardos valdybos Ūkinės finansinės veiklos tyrimo skyriaus 2017 m. gegužės 25 d. specialisto išvada „Dėl BUAB „Komforto pasaulis“ ūkinės komercinės veiklos“ (toliau – specialisto išvada), pagal tyrimui pateiktus ieškovės prekių likučių žiniaraščius, sudarytus 2015 m. vasario 1 d. ir

2016 m. sausio 1 d. duomenimis, ieškovė turėjo neparduotų prekių (baldų) bendrovės nustatytomis pardavimo kainomis už 30 279 Eur;

- 5.10. specialisto išvados duomenimis, ieškovė į 2013 m. pirkinių apskaitą neįtraukė iš Lenkijos įmonių pirktų prekių už 30 023 Lt (8695 Eur); 2014 m. I ketvirtį – už 29 620 Lt (8578 Eur);
- 5.11. atsakovė iš asmeninės banko sąskaitos 2013 m. atliko kelis mokėjimo pavedimus Lenkijos įmonėms, nurodydama pavedimo paskirtį – „už UAB „Komforto pasaulis“; 2017 m. gegužės 25 d. specialisto išvadoje pažymėta, kad 2013–2014 m. su Lenkijos tiekėjais už gautas prekes ieškovė atsiskaitydavo ir grynaisiais pinigais.
6. Spręsdamas dėl baldų likučių pardavimo aplinkybių, teismas pažymėjo, kad atsakovui, kaip vadybininkui, buvo pavesta organizuoti ieškovės kasdienę veiklą, užtikrinti jam patikėto bendrovės turto apsaugą, įgyvendinti bendrovės turinius interesus, parduodant turimo turto – baldų likučius bei gaunant pajamų, kurios galėtų būti panaudojamos atsiskaityti su bankrutuojančios įmonės kreditoriais. Teismas nusprendė, kad atsakovas privalėjo saugoti visus turto (baldų) pardavinimą patvirtinančius dokumentus. Akivaizdu, kad, nesant kreditorių išreikštos valios dėl baldų (jų dalies) pardavimo konkrečiam asmeniui, žemesnėmis kainomis ar konkrečios pardavimo tvarkos, nemokumo administratorės rašytinio nurodymo, atsakovas negalėjo baldų (jų likučio) realizuoti savo nuožiūra. Teismas nusprendė, kad atsakovas, buvęs įmonės vadovas, organizuodamas kasdieninę įmonės veiklą, netinkamai vykdė darbo funkcijas, t. y. savo nuožiūra pardavė jam pagal 2013 m. kovo 26 d. turto perdavimo–priėmimo aktą perduotus baldus, nepateikė nemokumo administratoriui visų baldų pardavinimą patvirtinančių dokumentų, negrąžino jam administratorės perduoto, tačiau neparduoto baldų likučio, už perduotus baldus į ieškovės sąskaitą buvo pervesta tik dalis atsakovui perduotų baldų kainos – 23 553,66 Eur. Nustatydamas žalos dydį, teismas rėmėsi šios nutarties 5.10 punkte nurodyta specialisto išvada ir konstatavo, kad atsakovas sąmoningai sukėlė ieškovei 30 279 Eur nuostolius – turto dalies (jo vertės) praradimą.
7. Spręsdamas dėl naujų baldų pirkimo iš Lenkijos ir pardavimo Lietuvoje aplinkybių, teismas, remdamasis 2013 m. balandžio 24 d. kreditorių susirinkimo nutarimu ir Šiaulių apygardos teismo 2013 m. gegužės 3 d. nutartimi pripažinti ieškovę bankrutavusia ir likviduoti ją dėl bankroto, pažymėjo, kad ieškovė negalėjo tęsti įmonės veiklos pirkdama naujus baldus užsienyje ir juos parduodama Lietuvoje, t. y. sudarinėti naujų sutarčių su užsienio baldų tiekėjais, o galėjo tęsti veiklą tik parduodama turimų baldų likutį. Teismas nusprendė, kad 8695 Eur žala 2013 m. ir 8578 Eur žala 2014 m. ieškovei atsirado kaip neteisėtose atsakovų bendros tyčinės veiklos – netinkamo įmonės lėšų panaudojimo įsigyjant naujas prekes ir jas realizuojant bei vėliau neįtraukiant į įmonės balansą bei šių lėšų nepervedimo įmonės administratoriui – padarinius. Atsakovė, tvarkydama ieškovės bankrutavusio ūkio subjekto apskaitą, privalėjo įtraukti visas ūkines operacijas ir ūkinius įvykius, susijusius su turto, nuosavo kapitalo, įsipareigojimų dydžio arba struktūros pasikeitimu (Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 6 straipsnio 2 dalis, 10 straipsnio 1 dalis). Byloje nustatytos faktinės aplinkybės leido teismui daryti išvadą, kad atsakovai po bankroto bylos iškėlimo ir toliau organizavo ir vykdė įmonės veiklą, šių aplinkybių neatskleisdami įmonės nemokumo administratoriui. Teismo vertinimu, atsakovų darbas ieškovės įmonėje buvo tiesiogiai susijęs su ieškovės lėšų išsaugojimu. Atsakovų tyčiniai neteisėti veiksmai tęsiant baldų pirkimą iš Lenkijos ieškovės vardu, tolesnis jų realizavimas Lietuvoje, prekių neįtraukimas į apskaitą, nepanaudojimas įmonės veikloje, baldų ar lėšų neišsaugojimas ir neperdavimas administratoriui lėmė 17 273 Eur žalos ieškovei atsiradimą.
8. Teismas nusprendė, kad šiuo atveju nėra pagrindo taikyti ieškinio senatį, nes ieškovės turto ir įmonės vykdytos veiklos apimtis, pažeidimų vedant įmonės buhalterinę apskaitą mastas, žalos, padarytos įmonei, dydis, atsakovų veiksmai, lėmę žalos atsiradimą, buvo nustatyti tik 2017 m. gegužės 25 d. specialistui parengus išvadą dėl ieškovės ūkinės komercinės veiklos. Ieškinys teisme pareikštas 2020 m. vasario 7 d.
9. Šiaulių apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovų apeliacinius skundus, 2022 m. sausio 26 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
10. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovas turėjo pareigą saugoti jam patikėtas materialines vertybes, šiuo atveju jam 2013 m. kovo 26 d. aktu perduotus baldus, tačiau, vykdydamas savo darbo funkcijas, pardavė jam perduotus baldus ir nepateikė įmonės administratoriui visų baldų pardavinimą patvirtinančių dokumentų, negrąžino jam perduoto, tačiau neparduoto baldų likučio; už perduotus baldus į ieškovės sąskaitą buvo pervesta tik dalis atsakovui perduotų baldų kainos, šią sumą ieškovė atėmė iš prašomo priteisti žalos dydžio. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad baldai nebuvo parduoti už tą kainą, kurią buvo nustatę kreditoriai 2014 m. gruodžio 10 d. susirinkime, visų turto (baldų) pardavinimą patvirtinančių dokumentų atsakovas neperdavė; iš pateiktų atsakovės mokėjimų už elektrą nėra pagrindo daryti išvadą, kad tokiu būdu atsakovas sumokėjo likusią sumą už perduotus baldus. Į bylą nepateikta jokių duomenų, patvirtinančių specialisto išvados nepagrįstumą, paneigiančių specialisto atlikto vertinimo išsamumą. Baldų likutis pirmosios instancijos teismo nustatytas vadovaujantis minėta išvada, ji nėra paneigta, o priešingų rašytinių įrodymų atsakovas nepateikė. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad atsakovas suvokė, jog jo veiksmai parduodant jam perduotus baldus ir nepateikiant įmonės administratoriui visų baldų pardavinimą patvirtinančių dokumentų, negrąžinant neparduoto baldų likučio, pervedant tik dalį jam perduotų baldų kainos sukels ieškovei žalą, ir sąmoningai leido šiai žalai atsirasti.
11. Atsakovo nurodytus argumentus dėl 2013 m. kovo 26 d. įsakymo skirti jį kasininku suklastojimo, surašymo atgaline data apeliacinės instancijos teismas vertino kaip gynybinę poziciją, nepagrįstą jokiais patikimais įrodymais ar svariais argumentais.
12. Spręsdamas dėl iš Lenkijos įmonių pirktų prekių, apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad šiuo atveju ieškovei materialinė žala atsirado dėl netinkamo įmonės lėšų panaudojimo įsigyjant naujas prekes ir jas parduodant, vėliau neįtraukiant į įmonės balansą, šių lėšų neperduodant įmonės administratoriui. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad 17 273 Eur žala ieškovei atsirado kaip neteisėtose atsakovų bendros tyčinės veiklos padarinius.
13. Apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad nagrinėjamoje byloje yra keliamas ne administratorės įgalioto asmens atsakomybės klausimas dėl tinkamo jo pareigų atlikimo ar pažeidimų padarymo, taigi aplinkybės, susijusios su administratorės įgalioto asmens sąžiningumu, nėra šios bylos dalykas.
14. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad šiuo atveju pirmosios instancijos teismas neturėjo pagrindo byloje taikyti ieškinio senatį.

III. Kasacinių skundų teisiniai argumentai

15. Atsakovai kasaciniais skundais prašo panaikinti Šiaulių apygardos teismo 2022 m. sausio 26 d. nutartį ir ieškinį atmesti; priteisti patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; išspręsti atsakovų sumokėto žyminio mokesčio už apeliacinį skundą grąžinimo klausimą. Kasaciniai skundai yra grindžiami šiais argumentais:
 - 15.1. Teismai nepagrįstai pripažino, kad atsakovas yra atsakingas už visas ieškovės įgytas ir jos žinioje esančias prekes, nors perdavimo akte, sudarytame vadovaujantis materialinės atsakomybės sutartimi, buvo aiškiai išvardytos konkrečios vertybės (prekės), kurios atsakovui buvo perduotos. Taip teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų, kad turi būti aiškiai ir darbuotojui suprantamai nustatyta, už ką darbuotojas yra atsakingas, kokių materialinių vertybių praradimas ar sužalojimas suponuoja darbuotojo pareigą visiškai atlyginti darbdaviui atsiradusią žalą, o materialinės atsakomybės sutarties nuostatos negali būti aiškinamos per plačiai. Teismas nepagrįstai išplėtė atsakovo materialinės atsakomybės ribas, perkeldamas jam atsakomybę už absoliučiai visus bendrovės bankroto laikotarpiu įsigytus baldus, net ir tuos, kurių perdavimo atsakovui faktas nebuvo nustatytas, perdavimas nebuvo fiksuotas perdavimo aktais ar kitais dokumentais. Teismų vertinimu, atsakovas pažeidė jam perduotų baldų pardavimo tvarką, pervedė ieškovei ne visą jų kainą, tačiau iš

atsakovo priteistas žalos atlyginimas apskaičiuotas kaip pagal žiniaraščius bendrovėje turėjusių būti baldų (kurie atsakovui nebuvo perduoti) vertė.

- 15.2. Didžiąją dalį už perduotus baldus gautos kainos atsakovas pervedė į ieškovės sąskaitą, taigi iš kreditorių susirinkimo nustatytos baldų pardavimo kainos (tai laikytina baldų verte) už baldus gauta ir ieškovei pervesta suma privalo būti atimta (28 962 Eur – 23 553,66 Eur = 5408,34 Eur). Neatėmęs už perduotus baldus ieškovei pervestos sumos, teismas pažeidė civilinės atsakomybės kompensacinį pobūdį, draudžiantį nepagrįstai praturtėti. Iš ieškovės nuostolių sumos turi būti atimta ne tik tiesiogiai jai pervesta už baldus gautos kainos dalis, bet ir už ieškovę atlikti mokėjimai už jos suvartotą elektros energiją, tačiau teismas šiuos atsakovo argumentus atmetė nenurodydamas visiškai jokių motyvų. Teismas atsakovo sumokėta suma sumažino ne priteistinių nuostolių dydį, o sumą, kurios pats nepripažino ieškovės patirtais nuostoliais. Aplinkybė, jog atsakovas neišsaugojo baldų pardavimo dokumentų, savaime nei lemė, nei turėjo kokios nors įtakos ieškovės žalai atsirasti. Baldai buvo perduoti skirtingiems fiziniams asmenims, kai kurie iš jų nesutiko atskleisti savo asmens duomenų. Įstatymas nereikalauja, jog kilnojamųjų daiktų pirkimo–pardavimo sutartys būtų sudaromos raštu (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.311, 1.71 straipsniai). Tokiu atveju, jeigu ieškovės bankroto administratorė manė, jog baldų pardavimas kitiems pirkėjams pažeidžia bendrovės interesus, turėjo ir privalėjo sudaryti sandorius ginčyti, tačiau to nedarė. Atsakovui, kaip darbuotojui, drausminė atsakomybė už baldų pardavimą kitiems pirkėjams nebuvo taikoma.
- 15.3. Teismai nepagrįstai nusprendė, jog žalos dydį sudaro: a) baldų likutis pagal apskaitos žiniaraščius, nors ikiteisminiam tyrimui pateiktoje specialisto išvadoje nurodyta, jog dėl apskaitos trūkumų remiantis buhalterinės apskaitos duomenimis neįmanoma nustatyti ieškovės turto ir jo struktūros, taigi ir turimų prekių kiekio; nepateikus jokių kitų žalos dydį patvirtinančių įrodymų, darytina išvada, jog ieškovė neįvykdė savo pareigos įrodyti žalos dydį, o teismai nepagrįstai ir neteisėtai taikė materialinę atsakomybę nenustatę visų jos sąlygų; b) įsigytų, bet į apskaitą laiku neįtrauktų baldų vertė, nepaisant to, jog šis apskaitos trūkumas buvo pašalintas tais pačiais mokestiniais metais, o byloje nebuvo nustatyta, jog šių pirkimų metu įgyti baldai buvo prarasti; tokia išvada dėl žalos dydžio prieštarauja pačiai žalos sąvokai ir kompensacinei nuostolių atlyginimo funkcijai, sudaro pagrindą ieškovei nepagrįstai praturtėti atsakovo sąskaita. Buhalterinės apskaitos taisyklių pažeidimas (įvykusios ūkinės operacijos neužfiksavimas buhalterinėje apskaitoje laiku) pats savaime jokios žalos nesukelia. Atsakovas nebuvo atsakingas nei už pirminių buhalterinės apskaitos dokumentų įtraukimą į buhalterinę apskaitą, nei už jų pateikimo buhalterinei organizavimą (užtikrinimą), todėl visiškai neaišku, kodėl iš jo priteistas žalos atlyginimo dydis susietas su buhalterinės apskaitos pažeidimais. Nustatydamas negautų (prarastų) pajamų faktą, teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų šiuo klausimu.
- 15.4. Teismai atsisakė analizuoti atsakovo pateiktus argumentus ir nustatyti juos pagrindžiančias aplinkybes, nurodė, kad tai nėra šios bylos dalykas, nors atsakovo nurodytų aplinkybių nustatymas lemtų materialinės atsakomybės taikymo jam negalimumą. Taip teismai pažeidė rungtyniškumo, lygiateisiškumo principus, nepagrįstai apribojo atsakovo teisę gintis nuo pareiktų reikalavimų, nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų šiuo klausimu. Teismai padarė visiškai nepagrįstą išvadą, jog atsakovas ieškovės bankroto laikotarpiu buvo ieškovės kasininku ir dėl to buvo atsakingas už bendrovės lėšas. Ieškovės į bylą pateiktas įsakymas dėl atsakovo paskyrimo kasininku yra suklustotas ir surašytas atgaline data, bet teismai įsakymo, kaip įrodymo, nepagrįstai nevertino patikimumo aspektu.
- 15.5. Teismo išvados dėl atsakovų neteisėtų veiksmų dalyvaujant slaptoje nuo bankroto administratorės baldų prekybos veikloje padarytos šurkščiai pažeidžiant įrodinėjimo taisykles. Aplinkybė, kad atsakovai slapta įgijo baldus ieškovės naudai, yra ne tik neįrodyta, bet ir neįmanoma. Tokia teismo išvada, gauta įvertinus įrodymus, prieštarauja logikos dėsniams. Teismas kritiškai vertino atsakovų paaiškinimus, jog baldų prekybą po bankroto bylos iškėlimo organizavo bankroto administratorės atstovas, ir padarė nepagrįstą išvadą, jog bankroto administratorė apie baldų įgijimus iš Lenkijos mokesčių mokėtojų nebuvo žinojusi. Ši išvada prieštarauja byloje esantiems įrodymams. Bankroto administratorės atstovas A. M. jau 2013 m. lapkričio mėnesį neabejotinai žinojo, kad yra vykdoma prekyba baldais, juos perkant iš užsienio mokesčių mokėtojų ir vėliau realizuojant. Teismas nepagrįstai susiaurino bylos dalyką, nes argumentai dėl A. M. asmeninio dalyvavimo baldų prekybos veikloje ir jos organizavimo buvo atsakovo atsikirtimai. Atsisakydamas analizuoti bankroto administratorės atstovo galimą dalyvavimą baldų prekyboje ir jos organizavimą, teismas nepagrįstai atsakovui taikė atsakomybę, taikytiną įmonės vadovui. Atsakovui nebuvo patikėta organizuoti kasdienės įmonės veiklos. Atsižvelgiant į A. M. asmenybę, jo aplaidų profesinių pareigų vykdymą, aiškę padarytų teisės pažeidimų, jo paaiškinimai teisme turėjo būti vertinami itin kritiškai, juo labiau kad jie nėra pagrįsti jokiais įrodymais.
- 15.6. Teismo vertinimu, atsakovės veiksmai, kuriais buvo atlikti mokėjimai tiekėjams, pažeidė Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – [IBĮ](#)) nustatytą draudimą po bankroto bylos iškėlimo vykdyti finansines prievoles ir dėl šios priežasties jie kvalifikuotini kaip neteisėti. Tačiau teismas atsakomybę už draudimo, taikomo ieškovei, kaip įmonei, pažeidimą nepagrįstai perkėlė darbuotojai, kuri net nebuvo ieškovės valdymo organas. Teismas neteisingai nusprendė, jog minėtų nuostatų pažeidimas yra pakankamas pagrindas konstatuoti veiksmų neteisėtumą kaip darbuotojo materialinės atsakomybės pagrindą. Šiais veiksmais ieškovei, kaip darbdavei, jokia turinė žala nebuvo padaryta. Bankroto administratorius nereikalavo grąžinti ginčo lėšų, kiti kreditoriai taip pat neteikė netiesioginio ieškinio. Neišnaudojus šių priemonių, nėra galimybės konstatuoti, jog atsakovės veiksmais, būtent mokėjimų pažeidžiant [IBĮ](#) nuostatas atlikimu, buvo padaryta žala ieškovei. Ieškovei atstovaujanti bankroto administratorė pasirinko netinkamą ieškovės teisių gynimo būdą – užuot ieškovės vardu reikšusi reikalavimą Lenkijos įmonėms dėl neteisėtai pervestų lėšų grąžinimo, kreipėsi dėl materialinės atsakomybės taikymo darbuotojai.
- 15.7. Teismas nurodė, kad atsakovės materialinės atsakomybės pagrindu taip pat laikytini jos neteisėti veiksmai aplaidžiai tvarkant buhalterinę apskaitą, o būtent faktas, jog 2013–2014 m. į apskaitą nebuvo įtraukta dalis ieškovės atliktų pirkinių iš užsienio mokesčių mokėtojų. Teismai nenustatinėjo aplinkybių, susijusių su įmoneje galiojusia ar susiklosčiusia pirminių buhalterinės apskaitos dokumentų pateikimo buhalterinei (atsakovei) praktika. Atitinkamai byloje nebuvo nustatomas faktas, ar pirminiai apskaitos dokumentai, kurie nebuvo įtraukti į apskaitą, buvo jai pateikti. Nenustačius, kad šie dokumentai atsakovei buvo pateikti, negali būti konstatuota, jog ji yra atsakinga už jų neįtraukimą į buhalterinę apskaitą.
- 15.8. Teismo atliktas klaidingas (neteisingas) Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – [DK](#)) 245 ir 246 straipsnių taikymas pasireiškė ir tuo, jog teismas nepagrįstai taikė atsakovei materialinę atsakomybę nenustatęs žalos, kuri darbdavei buvo padaryta neįtraukus į apskaitą pirminių buhalterinių dokumentų; o tarp hipotetinės žalos, kurią teismas nurodė taikydamas materialinę atsakomybę atsakovei, ir pirminių buhalterinės apskaitos dokumentų neįtraukimo į apskaitą nėra jokio priežastinio ryšio. Faktas, jog atsakovės veiksmais, dėl kurių ji buvo patraukta baudžiamojon atsakomybėn už aplaidų buhalterinės apskaitos tvarkymą, ieškovei jokia žala nebuvo padaryta, yra konstatuotas 2017 m. gruodžio 20 d. nutarime nutraukti ikiteisminį tyrimą. Teismas visiškai nepagrįstai ir neteisėtai nesivadovavo oficialiame įrodyme konstatuota aplinkybe, kuri nebuvo paneigta jokiais kitais patikimais įrodymais, taip šurkščiai pažeidė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles. Darbuotojo veiksmai, nors ir atlikti pažeidžiant teisės aktų nuostatas, tačiau nesukėlė darbdaviui jokios žalos, negali būti laikomi pakankamu faktu konstatuoti neteisėtus veiksmus kaip darbuotojo materialinės atsakomybės sąlyga.
- 15.9. Teismas nepagrįstai nusprendė, jog atsakovai bendrai organizavo ir vykdė baldų prekybos veiklą po bankroto bylos ieškovei iškėlimo, bankroto administratoriui to nežinant. Atsakovė niekada (nei iki bankroto bylos iškėlimo, nei po to) nebuvo paskirta ieškovės kasininke, taigi nedisponavo įmonės lėšomis; su ja nebuvo sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis, jai jokios darbdavei priklausančios vertybės nebuvo perduotos ar patikėtos. Teismas nusprendė, jog atsakovės dalyvavimą slaptoje baldų prekybos veikloje pagrindžia iš asmeninės sąskaitos atlikti trys mokėjimai 2013 m. ieškovės baldų tiekėjams bei dalies baldų pirkimą pagrindžiančių pirminių buhalterinės apskaitos dokumentų neįtraukimas į apskaitą. Pažymėtina, jog jokio ryšio tarp atliktų mokėjimų ir į apskaitą neįtrauktų pirkinių nėra nustatyta. Teismas atsakovei perkėlė pareigą įrodyti, jog jos atlikti mokėjimai buvo atliekami esantiems ieškovės įsipareigojimams padengti, taip neteisingai paskirstė įrodinėjimo pareigą, pažeisdamas įrodinėjimo taisykles ir nukrypdamas nuo kasacinio teismo

praktikos. Teismas nepagrįstai perkėlė atsakovei pareigą paneigti ieškovės įrodymais nepagrįstus teiginius dėl jos dalyvavimo slaptoje baldų prekybos veikloje. Netinkamas įrodinėjimo pareigos paskirstymas pažeidė ir kasacinio teismo išaiškinimus dėl draudimo reikalauti įrodyti tai, ko šalis objektyviai neturi galimybės įrodyti. Ieškovės teiginiams, neva atsakovai kartu dalyvavo slaptoje neteisėtoje baldų prekybos veikloje, turėjo būti taikomi griežtesni įrodymų pakankamumo nustatymo kriterijai, nes tokia veikla galėtų turėti nusikalstamos veikos (neteisėto svetimo turto užvaldymo) požymių. Tačiau teismas ne tik netaikė griežtesnio įrodinėjimo standarto, bet ir apskritai atleido ieškovę nuo šios aplinkybės įrodinėjimo, nepagrįstai perkeldamas įrodinėjimo našta atsakovei.

15.10. Akivaizdu, jog, tinkamai įtraukiant į apskaitą daugiau nei 90 proc. pirkimų, bankroto administratoriui, kuri yra atsakinga už kasmetinį finansinės atskaitomybės sudarymą, pasirašymą ir teikimą atsakingoms institucijoms, negalėjo būti nežinoma, jog yra perkami nauji baldai. Priešinga išvada, kurią padarė teismas, akivaizdžiai prieštarauja logikos dėsniams ir pažeidžia įrodymų vertinimui taikomą tikimybių pusiausvyros principą.

15.11. Teismas neteisingai taikė ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas. Reikalavimas dėl darbuotojų materialinės atsakomybės taikymo buvo pareikštas tiesiogiai teisme, praleidus tiek [DK](#) 27 straipsnio 2 dalyje, tiek [DK](#) 289 straipsnyje nustatytus terminus. Kadangi ieškovė nenurodė priežasčių, dėl kurių procedūrinis terminas buvo praleistas, neprašė jo atnaujinti, laikytina, jog teisė atlikti procedūrinį veiksma, t. y. inicijuoti individualų darbo ginčą, yra išnykusi. Dėl šios priežasties, ieškovei neprašant atnaujinti procedūrinio termino ir nenurodant svarbių priežasčių, dėl kurių jis buvo praleistas, ginčas negalėjo būti nagrinėjamas. Šią aplinkybę teismai visiškai ignoravo, šiukšdami pažeidžiant teisinio apibrėžtumo principą, paneigdami teisingo ir efektyvaus civilinio proceso siekį. Bankroto administratoriui apie baldų dingimą turėjo būti žinoma ne vėliau kaip 2016 m. sausio mėnesį. Tariamasis trūkumas buvo akivaizdžiai pastebimas. Ieškovės bankroto administratorės atstovas, kurio kompetencija ir buvo ieškinio ieškovės vardu pareiškimas, yra profesionalas, privalantis išmanyti teisę bei buhalterinę apskaitą. Bankroto administratorė, būdama profesionalė, savo sužinojimo ne laiku apie ieškinio senaciai skaičiuoti svarbias aplinkybes negali pateisinti savo pareigų neatlikimu. Teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų dėl ieškovo sužinojimo ar turėjimo sužinoti apie jo teisių pažeidimą nustatymo momento.

15.12. Teikdami apeliacinį skundą, atsakovai apskaičiavo žyminį mokestį kaip nuo turinio reikalavimo, dalį jo sumokėjo, o likusios dalies mokėjimą prašė atidėti. Teismas nutartimi priteisė iš atsakovo likusią dalį žyminio mokesčio, nors atsakovai nuo žyminio mokesčio mokėjimo yra atleisti vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 83 straipsnio 1 dalies 8 punktu. Tokiu būdu teismas nevykdė savo funkcijos kontroliuoti žyminio mokesčio dydį ir jo sumokėjimą tinkamai taikant [CPK](#) normas. Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs bylą, privalėjo grąžinti atsakovui už apeliacinį skundą sumokėtą žyminio mokesčio dalį.

16. Ieškovės atsiliepiamą į atsakovo kasacinius skundus atsisakyta priimti dėl neatitikties įstatymo reikalavimams.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio [DK](#) normų, reglamentuojančių darbuotojo (visišką) materialinę atsakomybę, aiškinimo ir taikymo

17. Nagrinėjamoje byloje sprendžiama dėl atsakovo – ieškovės darbuotojų – materialinės atsakomybės už veiksmus, atliktus 2013–2015 m.; šalių darbo santykiai nutrūko 2016 m. liepos mėn., taigi ginčui taikytinos iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio [DK](#) normos.
18. [DK](#) 245 straipsnyje, reglamentuojančiame materialinės atsakomybės atsiradimo pagrindą, buvo nustatyta, kad materialinė atsakomybė atsiranda dėl teisės pažeidimo, kuriuo vienas darbo santykio subjektas padaro žalą kitam subjektui, neatlikdamas savo darbo pareigų arba netinkamai jas atlikdamas. Pagal [DK](#) 246 straipsnio nuostatas materialinė atsakomybė atsiranda, kai yra visos šios sąlygos: 1) padaroma žala; 2) žala padaroma neteisėta veika; 3) yra priežastinis ryšys tarp neteisėtos veikos ir žalos atsiradimo; 4) yra pažeidėjo kaltė; 5) pažeidėjas ir nukentėjusioji šalis teisės pažeidimo metu buvo susiję darbo santykiais; 6) žalos atsiradimas yra susijęs su darbo veikla.
19. Darbuotojų materialinės atsakomybės atvejai išvardyti [DK](#) 253 straipsnyje. Darbuotojas privalo atlyginti materialinę žalą, atsiradusią, be kita ko, dėl turto netekimo ar jo vertės sumažėjimo, sugadinimo (sužalojimo); medžiagų poreikio; baudų ir kompensacinių išmokų, kurias darbdavys turėjo sumokėti dėl darbuotojo kaltės; išlaidų, susidariusių dėl sugadintų daiktų; netinkamo materialinių vertybių saugojimo; netinkamos materialinių ar piniginių vertybių apskaitos; to, kad nesimta priemonių užkirsti kelią blogai produkcijai išleisti, materialinėms ar piniginėms vertybėms grobti; kitokių darbo tvarkos taisyklių, pareiginių ar kitų instrukcijų pažeidimo.
20. Bendroji materialinės atsakomybės apimtys taisyklė įtvirtinta [DK](#) 254 straipsnyje – darbuotojas privalo atlyginti visą padarytą žalą, bet ne daugiau kaip jo trijų vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio, išskyrus atvejus, nustatytus [DK](#) 255 straipsnyje. Atvejai, kai darbuotojas privalo atlyginti visą žalą, nustatyti [DK](#) 255 straipsnyje – tai, be kita ko, atvejai, kai žala padaryta tyčia; kai ji padaryta darbuotojo, su kuriuo sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis ([DK](#) 255 straipsnio 1, 3 punktai).

Dėl atsakovo materialinės atsakomybės už neteisėtus veiksmus, atliktus su jam perduotais ieškovės baldais

21. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškovė – mažmeninė prekybą baldais vykdžiusi įmonė, kuriai 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartimi iškelta bankroto byla. Atsakovas A. L. yra buvęs šios įmonės vadovas. Po bankroto bylos iškėlimo jis buvo priimtas į darbą vadybininku. Su atsakovu buvo sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis.
22. Reikalavimus visiškos materialinės atsakomybės sutarties apibrėžia [DK](#) 256 straipsnio 1 dalies nuostatos, pagal kurias visiškos materialinės atsakomybės sutartis gali būti sudaroma su darbuotojais, kurių darbas yra tiesiogiai susijęs su materialinių vertybių saugojimu, priėmimu, išdavimu, pardavimu, pirkimu, gabenimu, ir dėl priemonių, perduotų darbuotojui naudotis darbe. Konkrečių darbų ir pareigų sąrašas nustatomas kolektyvinėje sutartyje, o kai jos nėra, – darbo tvarkos taisyklėse. Ši sutartis sudaroma raštu. Joje turi būti nustatyta, už kokias materialines vertybes darbuotojas prisiima visišką materialinę atsakomybę ir kokius įsipareigojimus prisiima darbdavys, užtikrindamas sąlygas, kad žala neatsirasų.
23. Dėl [DK](#) 256 straipsnio 1 dalies nuostatų kasacinio teismo jurisprudencijoje išaiškinta, jog tam, kad darbuotojas atsakytų materialiai, sutartyje turi būti aiškiai ir darbuotojui suprantamai nustatyta, už ką jis yra atsakingas, kokių materialinių vertybių praradimas ar sužalojimas suponuoja jo

pareigą visiškai atlyginti darbdaviui atsiradusią žalą. Konkrečių materialinių vertybių išvardyti visiškos materialinės atsakomybės sutartyje paprastai nereikia. Sutartyje darbuotojo įsipareigojimas darbdaviui visiškai materialiai atsakyti gali būti išreikštas apibendrintai, svarbu, kad iš sutarties teksto darbuotojas aiškiai suprastų, už ką jis yra materialiai atsakingas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-595/2012).

24. Su atsakovu sudarytos visiškos materialinės atsakomybės sutarties 1 punkte nurodyta, kad darbuotojas prisiima visišką materialinę atsakomybę už darbdavio jam perduotas vertybes, nurodytas 2013 m. kovo 26 d. turto perdavimo–priėmimo akte. Šiuo aktu atsakovui buvo perduotos visos likusios neparduotos bankrutuojančios įmonės (ieškovės) prekės – baldai. Akte nurodyti prekių pavadinimai, jų kiekis vienetais, kaina ir suma – 504 209,48 Lt (146 029,16 Eur). Teisėjų kolegijos vertinimu, tokia su atsakovu sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis atitiko [DK](#) 256 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą ir kasacinio teismo praktikoje išplėtotą darbuotojo įsipareigojimo aiškumo reikalavimą.
25. Atsakovui perdavimo–priėmimo aktu perduotus baldus 2014 m. gruodžio 10 d. kreditorių susirinkime nutarta parduoti konkrečiam pirkėjui už 100 000 Lt (28 962 Eur), baldus pardavinėjo atsakovas, tačiau pardavė juos ne konkrečiam kreditorių nutarime nurodytam pirkėjui, o nenustatytiems asmenims už nenustatytas kainas. Už parduotus baldus į ieškovės sąskaitą atsakovas pervadė 23 553,66 Eur; ši suma buvo pervesta 2014 m.
26. Bylą nagrinėję teismai konstatavo, kad atsakovas savo nuožiūra pardavė jam pagal turto perdavimo–priėmimo aktą perduotus baldus, nepateikė bankroto administratoriui visų baldų pardavinimą patvirtinančių dokumentų, negrąžino jam administratorės perduoto, tačiau neparduoto baldų likučio, ir šiuos atsakovo veiksmus pripažino neteisėtais. Atsakovas kasaciniame skunde nekelia klausimo dėl netinkamo šių jo atliktų veiksmų nustatymo ar kvalifikavimo, tačiau iš esmės teigia, neva materialinė atsakomybė jam buvo taikyta už 2013 m. kovo 26 d. turto perdavimo–priėmimo akto neperduotų baldų neišsaugojimą, be to, netinkamai apsaikiuotas žalos dydis.
27. Atsakydama į šiuos atsakovo kasacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija visų pirma atkreipia dėmesį į tai, kad atsakovas bylą nagrinėjusiame teismui nurodė, jog neturi ir negali pateikti jokių baldų (jų likučio) pardavinimą patvirtinančių dokumentų. Teisėjų kolegija pažymi, kad, atsakovui tinkamai neįforminus ieškovei priklausiusių baldų pardavinimo ir negalint pateikti jokių pardavinimą patvirtinančių dokumentų, tikslios už parduotus baldus gautos sumos neįmanoma nustatyti dėl paties atsakovo kaltės.
28. Byloje, remiantis specialisto išvada, nustatyta, kad pagal įmonės žiniaraščius 2016 m. sausio 1 d. įmonėje dar buvo likusių neparduotų baldų už 30 279 Eur, tačiau šie baldai neišliko, nebuvo perduoti ieškovei bankroto administratoriui. Priešingai nei teigiama atsakovo kasaciniame skunde, žiniaraščiuose išvardyti baldai nėra kokie nors nauji, atsakovui 2013 m. kovo 26 d. perdavimo–priėmimo aktu neperduoti baldai. Šie kasacinio skundo teiginiai prieštarauja byloje surinktiems ir ištirtiems įrodymams. Specialisto išvadoje nurodyta, kad pagal tyrimui pateiktą ieškovei priklausiusių baldų pardavinimo ataskaitą laikotarpiu nuo 2013 m. kovo 18 d. iki 2014 m. lapkričio 24 d. buvo parduota 2013 m. kovo 26 d. turto perdavimo–priėmimo akte nurodytų baldų pardavinimo kainomis iš viso už 62 908,50 Lt (18 219,56 Eur). Prie ataskaitos buvo pateiktas neparduotų baldų sąrašas, šio duomenimis, ieškovė 2014 m. lapkričio 24 d. turėjo neparduotų baldų pardavinimo kainomis už 117 930 Lt (34 155 Eur), kurių įsigijimo vertė – 353 564 Lt (102 399 Eur). Palyginus šiame sąraše nurodytus neparduotus baldus su nurodytais ieškovės prekių likučių žiniaraščiuose, sudarytuose 2015 m. vasario 1 d. ir 2016 m. sausio 1 d., specialisto išvadoje nustatyta, kad prekių likučių žiniaraščiuose nurodyta dar mažiau prekių. Nors specialisto išvadoje nurodoma, kad ieškovė neinventorizavo bendrovės finansinėse ataskaitose užfiksuotų ir bankroto administratoriui perduotų prekių (baldų) bei kreditorių susirinkimų nutarimais perkainotų prekių (baldų) pagal jų perkainojimo dienos būklę, dėl to tyrimo metu iš pateiktų dokumentų negalima nustatyti, ar pateiktuose likučių žiniaraščiuose užfiksuoti teisingi duomenys apie neparduotas prekes, tačiau iš pirmiau aptartų duomenų akivaizdu, kad 2015 m. vasario 1 d. ir 2016 m. sausio 1 d. prekių likučių žiniaraščiuose nebuvo nurodyta daugiau ir (ar) kitokių prekių, nei atsakovui perduota 2013 m. kovo 26 d. turto perdavimo–priėmimo aktu.
29. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija nusprendžia, kad, byloje nesant galimybės nustatyti tikslios atsakovo parduotų ieškovei priklausiusių baldų vertės, bylą nagrinėję teismai tinkamai nustatė ieškovei padarytos žalos dydį, remdamiesi 2015 m. vasario 1 d. ir 2016 m. sausio 1 d. prekių likučių žiniaraščiuose nurodyta tuo metu likusių neparduotų prekių (baldų) verte – 30 279 Eur. Bylą nagrinėję teismai pagrįstai iš šios sumos neatėmė atsakovo ieškovei už parduotus baldus pervestų 23 553,66 Eur, nes jie gauti už baldus, parduotus iki aptariamų žiniaraščių sudarymo, ir tai atsispindi 2014 m. lapkričio 24 d. ieškovei priklausiusių baldų pardavinimo ataskaitoje. Taip pat teisėjų kolegija atmeta atsakovo kasacinio skundo argumentus, jog bendra jo parduotų ieškovei priklausiusių baldų likučių vertė turėjo būti nustatyta pagal 2014 m. gruodžio 10 d. kreditorių susirinkimo nutarimu nustatytą pardavinimo už 100 000 Lt (28 962 Eur) kainą, – šis kreditorių nutarimas nebuvo įvykdytas, priešingai, byloje nustatyta, kad baldai buvo faktiškai pardavinėjami kitokiomis, nei nustatyta kreditorių nutarime, kainomis.

Dėl atsakovų solidariosios materialinės atsakomybės už neteisėtus veiksmus, ieškovės lėšomis perkant baldus iš Lenkijos ir juos parduodant

30. Atsakovams šioje byloje taip pat taikyta solidarioji materialinė atsakomybė už bendrą tyčinę veiką – netinkamą įmonės lėšų panaudojimą įsigyjant naujas prekes ir jas realizuojant bei vėliau neįtraukiant į įmonės balansą ir šių lėšų nepervedimą įmonės bankroto administratoriui.
31. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad šiuo atveju, priešingai nei teigiama atsakovų kasaciniuose skunduose, materialinė atsakomybė atsakovams taikyta ne už ieškovei kaip bankrutuojančiai įmonei taikytų veiklos ribojimų pažeidimus, taip pat ne už buhalterinės apskaitos pažeidimus kaip tokius, bet už konkrečius žalą įmonei sukėlusius veiksmus – už tai, kad, veikdami kartu, naudojo ieškovės lėšas naujiems baldams iš Lenkijos įsigyti, juos pardavinėjo, o dalies iš šios veiklos gautų pajamų ne tik neįtraukė į ieškovės buhalterinę apskaitą, bet ir neperdavė ieškovei, taigi – padarė žalą.
32. Atsakovė dirbo ieškovės įmonėje buhalterė tiek iki bankroto bylos iškėlimo, tiek ir po jos. Šiaulių apygardos prokuratūros 2017 m. gruodžio 20 d. nutarimu atsakovė atleista nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ir ikiteisminis tyrimas dėl jos nutrauktas, konstatavus, kad N. Ž. padarytoje veikloje yra nusikalstamos veikos, nurodytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 223 straipsnio 1 dalyje („Aplaidus finansinės apskaitos tvarkymas ir (arba) organizavimas“), požymių, tačiau atsižvelgiant į tai, kad ji pirmą kartą padarė neatsargią nusikalstamą veiką, visiškai prisipažino savo kaltę ir galisi, šia nusikalstama veika žala nepadaryta, yra pagrindas manyti, kad ji laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų.
33. Atsakovė kasaciniu skundu neįigia savo veiksmų, tvarkant ieškovės buhalterinę apskaitą, neteisėtumo, tačiau abu atsakovai kelia klausimus dėl netinkamai nustatyto žalos fakto ir dydžio, netinkamo įrodinėjimo pareigos paskirstymo. Nors atsakovai pagrįstai kasaciniuose skunduose teigia, kad buhalterinės apskaitos taisyklių pažeidimas savaime žalos nesukelia, tačiau teisėjų kolegija primena, kad materialinė atsakomybė atsakovams taikyta ne vien už buhalterinės apskaitos taisyklių pažeidimą kaip tokį.
34. Įrodymų vertinimą reglamentuojančių civilinio proceso teisės normų aiškinimo ir taikymo praktika suformuota ir išplėtotą daugelyje kasacinio teismo nutarčių. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įrodymų vertinimas pagal [CPK](#) 185 straipsnį reiškia, jog bet kokios informacijos įrodomąją vertę nustato teismas pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-87-

969/2017, 47 punktą). Vertindamas įrodymų visetą, teismas turi įsitikinti, kad pakanka duomenų išvadai, jog tam tikri faktai egzistavo arba neegzistavo, kad nėra esminių prieštaravimų, paneigiančių tokias išvadas. Teismas, vertindamas įrodymus, turi vadovautis ne tik įrodinėjimo taisyklėmis, bet ir logikos dėsniais, pagal vidinį įsitikinimą padaryti nešališkas išvadas. Reikalavimas vertinti įrodymus, vadovaujantis vidiniu įsitikinimu, yra teismo nepriklausomumo principo išraiška, nes niekas negali nurodyti teismui, kaip vertinti vieną ar kitą įrodymą. Įrodymų vertinimas civilinėje byloje grindžiamas taisykle, kad tam tikrų faktinių aplinkybių buvimą teismas konstatuoja tada, kai jam nekyla didelių abejonų dėl tų aplinkybių egzistavimo. Teismas gali daryti išvadą apie tam tikrų aplinkybių buvimą tada, kai byloje esančių įrodymų visuma leidžia manyti, jog labiau tikėtina atitinkamą faktą buvus, nei jo nebuvus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139/2010; 2012 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2012; ir kt.). Įrodymų vertinimas turi būti grindžiamas įrodymų lygybės principu, laikantis nuostatos, kad visi įrodymai turi vienokią ar kitokią įrodomąją vertę ir kad nė vieno negalima nemotyvuotai atmesti ar laikyti svaresniu, išskyrus įstatyme nurodytas išimtis. Be to, vertindamas konkrečioje byloje surinktus faktinius duomenis, teismas privalo vadovautis ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo kriterijais. Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-98/2008; 2011 m. rugpjūčio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2011; 2015 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-420-969/2015). Teismų išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodymo turi būti logiškai pagrįstos bylos duomenimis.

35. Byloje nustatytos faktinės aplinkybės, kad po bankroto bylos iškėlimo 2013–2014 m. ieškovės vardu ir panaudojant jos lėšas buvo perkamos naujos prekės (baldai) iš Lenkijos ir parduodamos klientams Lietuvoje, krovinių važtaraščius pasirašinėjo atsakovas A. L., jie patvirtinti ieškovės spaudu, pasirašyti atsakovo A. L. parašu, atsakovė iš asmeninės banko sąskaitos 2013 m. atliko kelis mokėjimus pavedimus Lenkijos įmonėms, nurodydamą pavedimo paskirtį – „už UAB „Komforto pasaulis“; 2013–2014 m. su Lenkijos tiekėjais už gautas prekes ieškovės vardu buvo atsiskaitoma ir grynaisiais pinigais. Šios faktinės aplinkybės leido bylą nagrinėjusiems teismams padaryti pagrįstą išvadą, kad atsakovai kartu organizavo ir vykdė pirmiau aptartą įmonės veiklą – prekybą naujai užsakomais baldais.
36. Byloje taip pat nustatyta, kad ieškovė į 2013 m. pirkinių apskaitą neįtraukė iš Lenkijos įmonių pirktų prekių už 30 023 Lt (8695 Eur); 2014 m. I ketvirtį – už 29 620 Lt (8578 Eur); dėl šių pažeidimų nebuvo galima nustatyti, kiek į apskaitą neįtrauktų prekių buvo parduota, tačiau taip pat nustatyta, kad įmonėje neliko ir bankroto administratoriui neperduota nei prekių, nei pinigų. Priešingai nei teigiama kasaciniuose skunduose, byloje nebuvo nustatyta faktinė aplinkybė, kad aptariamam buhalterinės apskaitos trūkumas buvo pašalintas tais pačiais mokestiniais metais.
37. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šias byloje nustatytas faktines aplinkybes, pripažįsta pagrįsta bylą nagrinėjusių teismų išvadą, kad šiuo atveju įmonės vardu ir lėšomis įgytų prekių neįtraukimas į apskaitą, nepanaudojimas įmonės veikloje, baldų ar lėšų neišsaugojimas ir neperdavimas administratoriui yra atsakovų bendri neteisėti veiksmai, sukėlę ieškovei atitinkamo dydžio žalą.
38. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad šioje byloje nebuvo sprendžiama dėl atsakomybės už ieškovei kaip bankrutavusiai įmonei nustatytų veiklos ribojimų pažeidimą ar dėl ieškovės bankroto administratorės civilinės atsakomybės, todėl atitinkami atsakovų kasacinių skundų argumentai nenagrinėtini kaip neturintys reikšmės nagrinėjamai civilinei bylai. Bankroto administratorės galimi neteisėti veiksmai, kaip pagrįstai pažymėjo bylą nagrinėję teismai, nebuvo šios bylos nagrinėjimo dalykas, o net jei bankroto administratorės (jos atstovo A. M.) veiksmų neteisėtumas būtų nustatytas, tai savaime nepaneigtų šioje byloje nustatytų atsakovų neteisėtų veiksmų, sukėlusių ieškovei žalos.
39. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad, nustačius visas darbuotojo materialinės atsakomybės sąlygas, ši atsakomybė jam taikoma nepriklausomai nuo to, ar už veiksmus (veikimą ar neveikimą), dėl kurių padaryta žala, darbuotojui buvo taikyta drausminė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-595/2012). Materialinė atsakomybė pagal darbo teisę yra atskira turinės atsakomybės rūšis. Skirtingų atsakomybės rūšių taikymo sąlygos, įrodinėjimo standartas ir kt. skiriasi, dėl to kitos rūšies atsakomybės netaikymas savaime nereiškia, kad darbuotojui negali būti taikoma materialinė atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-408-248/2017, 35 punktą).
40. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėjusių teismų išvados dėl atsakovų materialinės atsakomybės sąlygų egzistavimo padarytos ištyrus ir įvertinus bylos duomenų visumą, atsižvelgus į atsakovų, kaip darbuotojų, įsipareigojimus ir prisiimtą atsakomybę, yra logiškai pagrįstos byloje surinktais duomenimis. Dėl to teisėjų kolegija atmeta kaip teisiskai nepagrįstus atsakovų argumentus dėl [DK 256](#) straipsnio nuostatų netinkamo aiškinimo ir taikymo, įrodymų vertinimo taisyklių ([CPK 185](#) straipsnio 1 dalies) pažeidimo.

Dėl ieškinio senaties termino taikymo

41. Atsakovai kasaciniuose skunduose taip pat kelia klausimą dėl ieškinio senatį ([DK 27](#) straipsnio 2 dalis) ir procedūrinį terminą kreiptis į darbo ginčų komisiją ([DK 289](#) straipsnis) reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo.
42. Atsakydama į šiuos kasacinių skundų argumentus, teisėjų kolegija visų pirma atkreipia dėmesį į tai, kad byloje susiklostė specifinė procesinė situacija. Ieškovė ieškinius atsakovams dėl žalos atlyginimo pareiškė 2019 m. sausio 18 d. bei 2020 m. vasario 6 d., civilinės bylos Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. sausio 7 d. nutartimi buvo sujungtos po to, kai abi bylos buvo išnagrinėtos apeliacine tvarka ir grąžintos pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
43. Civilinė byla pagal 2019 m. sausio 18 d. ieškinį buvo grąžinta nagrinėti iš naujo, nes pirmosios instancijos teismas neatskleidė bylos esmės.
44. Išnagrinėjęs iš esmės bylą pagal 2020 m. vasario 7 d. ieškinį ir atidėjęs sprendimo priėmimą bei paskelbimą, pirmosios instancijos teismas 2020 m. rugpjūčio 31 d. priėmė nutartį palikti ieškinį nenagrinėtą ir nurodė ieškovei savo teises ginti kreipiantis į darbo ginčų komisiją. Atsižvelgdamas į šioje byloje susiklosčiusias išskirtines aplinkybes, kai pirmosios instancijos teismas, priėmęs ieškinį, nenustatė, kad ieškovė nesilaikė įstatyme nustatytos privalomos išteisinės ginčo nagrinėjimo tvarkos, o byla buvo daugiau nei 6 mėnesius nagrinėjama teisme ir buvo išnagrinėta iš esmės, taip pat į tai, kad ieškinį yra pareiškusi bankrutavusi bendrovė, todėl šiuo atveju yra itin reikšminga, kad byla būtų išnagrinėta operatyviai, apeliacinės instancijos teismas 2020 m. lapkričio 12 d. nutartimi buvo panaikinęs pirmosios instancijos teismo nutartį ir perdavęs bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui.
45. [DK 289](#) straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad darbuotojas ar darbdavys rašytinį prašymą nagrinėti individualų darbo ginčą darbo ginčų komisijai gali pateikti per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sužinojo ar turėjo sužinoti, kad pažeistos jo teisės; praleistas prašymo pateikimo terminas gali būti atnaujintas darbo ginčų komisijos sprendimu, jeigu prašyme nurodytas termino praleidimo priežastis darbo ginčų komisija pripažįsta svarbiomis. [DK 289](#) straipsnio 1 dalyje nustatytas trijų mėnesių prašymo nagrinėti individualų darbo ginčą darbo ginčų komisijoje pateikimo terminas yra procedūrinis terminas ([DK 10](#), 29 straipsniai), kuriam taikomos [CPK VII](#) skyriaus „Procesiniai terminai“ normų nuostatos dėl procesinių terminų taikymo ir skaičiavimo, išskyrus darbo įstatymu nustatytas išimtis ([DK 29](#) straipsnis). [DK 289](#) straipsnio 1 dalyje nustatyto termino pasibaigimas (ir neatnaujinimas) nelemia asmens materialiosios subjektinės teisės, pavyzdžiui, teisės gauti žalos atlyginimą, pasibaigimo ir nepanaikina asmens teisės į valstybės prievartą užtikrinamą jo pažeistų teisių gynybą teisme, o lemia teisės atlikti procedūrinį veiksma išnykimą, t. y. asmens procedūrinę subjektinę teisę pasibaigia ([CPK 75](#) straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-174-701/2016](#), 28, 29 punktai).

46. Nagrinėjamos bylos atveju apeliacinės instancijos teismas 2020 m. lapkričio 12 d. nutartimi iš esmės pripažino ieškovės teisę į bylos nagrinėjimą teisme nesikreipiant į darbo ginčų komisiją, taigi pirmiau aptarto procedūrinio termino taikymo ir (ar) atnaujinimo klausimas šioje byloje yra neaktualus.
47. Darbdavio reikalavimui taikyti materialinę atsakomybę darbuotojui ir priteisti iš darbuotojo žalos atlyginimą pareikšti teisme taikytinas bendrasis [DK 27](#) straipsnio 2 dalyje nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas.
48. Šioje byloje ieškinį ieškovės bankrutavusios įmonės vardu pareikšė jos bankroto administratorė.
49. Pagal kasacinio teismo išaiškinimus bankrutuojančios įmonės administratoriaus reikalavimams dėl žalos atlyginimo taikomos bendrosios ieškinio senaties termino eigos pradžios skaičiavimo taisyklės ([CK 1.127](#) straipsnio 1 dalis). Aplinkybė, kad administratorius, kaip bankrutuojančios įmonės kreditorius ir pačios įmonės interesus ginantis subjektas, ieškinį reiškia dėl įmonei padarytos žalos atlyginimo, sudaro pagrindą ieškinio senaties terminą skaičiuoti būtent nuo to momento, kai apie tokią žalą sužino ar turėjo sužinoti bankroto administratorius (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 25 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-485-421/2016](#) 33 punktą).
50. Atsakovų teigimu, bankroto administratorė apie prekybą naujai įsigyjama baldais iš Lenkijos turėjo žinoti vėliausiai 2013 m., kai jos atstovas buvo supažindintas su Šiaulių apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos atliktų operatyvinių patikrinimų rezultatais, apie baldų likučių neišsaugojimą (neperdavimą) – 2016 m., kai buvo surašytas prekių likučių žiaraštis, taigi ieškovė praleido trejų metų ieškinio senaties terminą.
51. Šiuo aspektu teisėjų kolegija pažymi, kad nors atskiri veiklos pažeidimai bankroto administratoriui objektyviai galėjo ir turėjo būti žinomi anksčiau, tačiau patikslinto ieškinio šioje byloje reikalavimai iš esmės grindžiami 2017 m. gegužės 25 d. specialisto išvadoje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis apie ieškovės turto ir įmonės vykdytos veiklos apimtį, nustatytus atsakovų padarytus pažeidimus ir įmonėje į apskaitą neįtrauktas prekes bei lėšas, konkretų atsakovų veiksmų nulemtos žalos dydį. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, priešingai nei nurodo atsakovai, iš esmės tinkamai taikė ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas ir pagrįstai konstatavo, jog trejų metų ieškinio senaties terminas ieškovės reikalavimams dėl materialinės atsakomybės darbuotojams taikymo pareikšti nebuvo praleistas, atsižvelgiant į specialisto išvados pateikimo datą (2017 m. gegužės 25 d.) ir ieškinio dėl išvadoje minimų pažeidimų bei apskaičiuotos žalos pareikšimo datą (2020 m. vasario 6 d.).

Dėl žyminio mokesčio už atsakovų apeliacinius skundus

52. Atsakovų kasaciniuose skunduose keliamas klausimas dėl [CPK 83](#) straipsnio 1 dalies 8 punkto taikymo jiems nagrinėjamoje byloje teikiant apeliacinius skundus.
53. [CPK 83](#) straipsnis reglamentuoja atvejus, kai byloje dalyvaujantys asmenys pagal įstatymą yra atleidžiami nuo [CPK 80](#) straipsnyje įtvirtintos pareigos mokėti žyminį mokesį. Pagal šio straipsnio 1 dalies 8 punktą nuo žyminio mokesčio mokėjimo atleidžiamas juridinis asmuo, kuriam iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla arba kurio bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka, ar fizinis asmuo, kuriam iškelta bankroto byla, o kiti dalyvaujantys byloje asmenys – už šioje byloje paduotus apeliacinius ir kasacinius skundus.
54. [CPK 83](#) straipsnio 1 dalies 8 punkto norma atspindi tiek bankroto proceso pagrindinius tikslus – apsaugoti bankrutuojančios įmonės turtinius interesus ir užtikrinti jos kreditorių reikalavimų patenkinimą, tiek Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme nustatytą bankroto procedūros reguliavimą, įskaitant ir šiame įstatyme nustatytą įmonės administratoriaus pareigą peržiūrėti bankrutuojančios įmonės sandorius ir pareikšti ieškinius dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Taigi visų pirma žyminio mokesčio lengvata pagal [CPK 83](#) straipsnio 1 dalies 8 punktą taikoma ne visiems asmenims, bet tik tiems, kurie turi specifinį statusą, t. y. asmenims, kuriems iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla arba kuriuose vykdoma neteisminė bankroto procedūra. Todėl žyminio mokesčio lengvata gali būti taikoma tik tokiu atveju, jei tie asmenys patys dalyvauja procese. Antra, siekiant užtikrinti tokiose bylose, kai byla pradedama specifinį statusą turinčio asmens iniciatyva, dalyvaujančių asmenų lygiateisiškumą ir galimybes apginti savo teises, atitinkamai dalyvaujantys byloje asmenys yra atleidžiami nuo žyminio mokesčio mokėjimo už šiose bylose paduotus apeliacinius ir kasacinius skundus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-19-1075/2018](#), 18 punktas).
55. Nagrinėjamu atveju, minėta, ieškinį atsakovams pareikšė bankrutavusi UAB „Komforto pasaulis“, taigi, vadovaujantis [CPK 83](#) straipsnio 1 dalies 8 punktu, atsakovai atleidžiami nuo žyminio mokesčio mokėjimo už tokioje bankrutavusio asmens iniciatyva pradėtoje byloje paduotus apeliacinius ir kasacinius skundus.
56. Tačiau šiuo atveju, paduodamas apeliacinį skundą, atsakovas A. L. sumokėjo 250 Eur žyminio mokesčio. Kadangi pagal [CPK 83](#) straipsnio 1 dalies 8 punktą jis yra atleistas nuo žyminio mokesčio mokėjimo, todėl sumokėtas žyminis mokestis jam grąžintinas ([CPK 87](#) straipsnio 1 dalies 1 punktas).
57. Pirmosios instancijos teismas buvo atidėjęs atsakovui A. L. 688 Eur, atsakovei N. Ž. – 389 Eur žyminio mokesčio už apeliacinių skundų pateikimą mokėjimą iki apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) priėmimo dienos. Skundžiamą nutartimi apeliacinės instancijos teismas pirmiau nurodytas sumas iš atsakovų priteisė valstybės naudai, be teisinio pagrindo nepritaikydamas atsakovams [CPK 83](#) straipsnio 1 dalies 8 punkto. Šis procesinis pažeidimas ištaisytinas kasaciniame teisme ir atitinkama apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis naikintina.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

58. Išnagrinėjusi esminius atsakovų kasacinių skundų argumentus, teisėjų kolegija pažymi, kad likusius kasacinių skundų teiginius vertina kaip nesudarantčius kasacinio nagrinėjimo dalyko ir jų nenagrinėja, nes jie neatitinka [CPK](#) nustatytų reikalavimų dėl motyvuotų kasacijos pagrindų nurodymo, juose keliami išimtinai fakto klausimai, kurių kasacinis teismas nesprendžia ([CPK 346](#) straipsnis, 347 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 353 straipsnio 1 dalis). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad kasacinio teismo teisėjų atrankos kolegijos padarytas kasacinio skundo apibendrintas vertinimas (kaip atitinkančio įstatymo reikalavimus) ne visada reiškia, kad kiekvienas skundo argumentas ar jų grupė atitinka įstatymo nustatytus reikalavimus – suformuoja kasacinio nagrinėjimo dalyką. Detalų skundo argumentų vertinimą atlieka byla kasacine tvarka nagrinėjanti teisėjų kolegija (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-373/2013](#)).
59. Teisėjų kolegija, apibendrindama išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad atsakovų kasacinių skundų argumentai nesudaro pagrindo naikinti iš esmės teisėtą ir pagrįstą apeliacinės instancijos teismo nutartį, todėl kasacinis teismas ją palieka nepakeistą ([CPK 359](#) straipsnio 1 dalies 1 punktas), panaikindamas tik žyminio mokesčio iš atsakovų priteisimą valstybės naudai.
60. Kadangi atsakovų kasaciniai skundai dėl bylos esmės atmetami, jų kasaciniame teisme patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos ([CPK 93](#) straipsnis).

61. Bylą nagrinėjant kasaciniame teisme yra patirta 2,13 Eur bylinėjimosi išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 28 d. pažyma). Kadangi ši suma yra mažesnė už Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“ (redakcija, įsigaliojusi nuo 2020 m. sausio 23 d.) nustatytą minimalią 5 Eur valstybei priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, tai šių išlaidų atlyginimas į valstybės biudžetą iš atsakovų nepriteistinas ([CPK 96 straipsnio](#) 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Šiaulių apygardos teismo 2022 m. sausio 26 d. nutartį palikti iš esmės nepakeistą.

Šiaulių apygardos teismo 2022 m. sausio 26 d. nutartimi atliktą žyminio mokesčio už apeliacinį skundą priteisimą valstybės naudai: 688 (šeši šimtai aštuoniasdešimt aštuonių) Eur iš atsakovo A. L. (*duomenys neskelbtini*) ir 389 (trys šimtai aštuoniasdešimt devynių) Eur iš atsakovės N. Ž. (*duomenys neskelbtini*) panaikinti.

Grąžinti atsakovui A. L. (*duomenys neskelbtini*) 250 (du šimtus penkiasdešimt) Eur žyminio mokesčio, sumokėto už apeliacinį skundą 2021 m. lapkričio 24 d. AB Šiaulių banko Šiaulių filiale, mokėjimo dokumento Nr. 448297.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Virgilijus Grabinskas

Donatas Šernas

Egidija Tamošiūnienė